

промышленности и транспорта 2015». – Д.: НГУ, 2015. – С.348 – 355. - Режим доступа: <http://okmm.nmu.org.ua/ua/2015/Логвіненко.pdf>

3. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. Е. Орбан-Лембрик. - К.: Академвидав, 2005. - 446 с.

4. A Taxonomy of Reflection: Critical Thinking For Students, Teachers, and Principals (Part 1). - Режим доступа: <http://www.peterpappas.com/2010/01/taxonomy-reflection-critical-thinking-students-teachers-principals.html>

УДК [378:37.011.3]:373.5

ДІЯЛЬНІСНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ У СТРУКТУРІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ ДО ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

С.В. Мантуленко

Кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри економічної і соціальної географії та методики викладання, Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет», м. Кривий Ріг, Україна, e-mail mantulenkodpu@ukr.net

Анотація. У статті розкрито зміст діяльнісно-технологічного компоненту готовності майбутніх учителів географії до профільного навчання старшокласників; уточнено поняття «уміння», «педагогічні уміння»; конкретизовано зміст професійно-педагогічної діяльності учителя географії в умовах профільної школи; виокремлено основні уміння що виражають готовність вчителя географії до профільного навчання.

Ключові слова: *уміння, педагогічні уміння, діяльнісно-технологічний компонент, готовність майбутнього вчителя географії до профільного навчання.*

ACTION-TECHNOLOGICAL COMPONENT IN THE READINESS OF WOULD-BE TEACHERS OF GEOGRAPHY FOR SPECIALIZED EDUCATION OF SENIOR PUPILS

S.V. Mantulenko

Ph.D. in Pedagogic Sciences, senior Lecturer, Department of Economic and Social Geography and teaching methods, Krivoy Rog Pedagogical Institute SHEI "Kryvyi Rih National University", Krivoy Rog, Ukraine, e-mail: mantulenkodpu@ukr.net

Abstract. The article deals with the content of activity and technological component of future teachers of geography to high school profile education; The concept of "skill", "pedagogical skills"; specifies the content of vocational teacher a teacher of geography in terms of specialized schools; singled basic skills expressing willingness geography teacher to profile education.

Keywords: *skill, teaching skill, action-technological component, readiness of the future teacher of geography to profile education.*

Вступ. Аналіз педагогічної практики засвідчує, що студенти, маючи сформовані теоретичні знання, не завжди успішно здійснюють професійну діяльність. Це, безумовно, пов'язано з багатьма чинниками, одним з яких є рівень сформованості умінь професійної діяльності на рівні їх практичного застосування в умовах профільного навчання.

Якість профільного навчання безпосередньо пов'язана з тим, як і якими технологіями навчання оперує вчитель, рівень розвитку його технологічного мислення, наскільки гнучко він може змінювати й поповнювати свій методичний банк у залежності від індивідуальних особливостей учнів. Технологічність є домінуючою характеристикою професійної діяльності сучасного педагога й означає перехід на якісно новий рівень, що задовольняє критерії ефективності, оптимальної науковості порівняно із традиційним рівнем, який визначається як «методика». Педагогу недостатньо знати методику, він повинен уміти трансформувати знання і вміння, тобто володіти технологією отримання запланованого результату. Саме тому, вважаємо правомірним виокремити у структурі готовності майбутніх учителів географії до профільного навчання старшокласників діяльнісно-технологічного компонента.

Ядро розглядуваного компонента становлять професійно-педагогічні вміння.

Мета статті полягає у розкритті змісту діяльнісно-технологічного компонента готовності майбутніх учителів географії до профільного навчання старшокласників, виокремленні основних умінь, що виражають дану готовність.

На основі узагальнення наукової літератури ми дійшли висновку, що вміння – це оволодіння способами успішного виконання дій, що відповідають цілям і умовам діяльності та ґрунтуються на теоретичних знаннях. Вони відіграють важливу роль у діяльності людини, надають змогу успішно досягати поставлених перед собою завдань.

Педагогічні вміння – це сукупність найрізноманітніших дій учителя, що співвідносяться із функціями педагогічної діяльності [2, с. 175].

Тож, вміння визначають практичну готовність майбутнього вчителя географії і спрямовують його до конкретної дії, діяльності в цілому.

Науковці, досліджуючи педагогічну діяльність, по різному визначають педагогічні вміння, необхідні для успішної професійної діяльності. Так, О. Щербаков, О. Мудрик вважають, що власне в дидактичному плані вміння можна звести до трьох різновидів:

- вміння переносити відомі вчителю знання, варіанти рішення, прийоми навчання та виховання в умови нової педагогічної ситуації;
- вміння знаходити для кожної педагогічної ситуації нове рішення;

– уміння створювати нові елементи педагогічних знань та ідей та конструювати нові прийоми для розв'язання конкретної педагогічної ситуації [1, с. 64].

В. Сластьонін розподілив педагогічні уміння на чотири групи: уміння «переводити» зміст процесу виховання в конкретні педагогічні завдання; уміння будувати і приводити в дію логічно завершену педагогічну систему; уміння виокремлювати і встановлювати взаємозв'язки між компонентами і чинниками виховання, приводити їх в дію; уміння обліку й оцінки результатів педагогічної діяльності. На його думку, зміст теоретичної готовності передбачає наявність у педагога аналітичних, прогностичних, проєктивних, а також рефлексивних умінь, а практична готовність учителя виражається у зовнішніх (предметних) уміннях, тобто в діях, які можна спостерігати. До них належать організаторські й комунікативні уміння [4, с. 5–16].

Найповніше уміння вчителя розкриває А. Маркова [3], виокремлюючи дев'ять основних груп. Педагогічні уміння автор співвідносить з виокремленими нею п'ятьма сторонами праці вчителя: його діяльністю, спілкуванням, особистістю, навченістю та вихованістю учнів.

Так, перші три групи умінь визначаються як психолого-педагогічні, центральним у них є уміння вчителя працювати в різних педагогічних ситуаціях.

Четверта та п'ята групи охоплюють комунікативні уміння, головними з яких є «уміння створювати атмосферу психологічної безпеки для іншої людини і водночас створювати умови для самореалізації особистості».

Шоста і сьома групи умінь обумовлені діями, спрямованими на самореалізацію, самовираження та розвиток особистості самого вчителя.

Восьму і дев'яту групи характеризують, на думку А. Маркової, уміння оцінювати, прогнозувати, стимулювати особистісний розвиток учнів, діагностувати рівень їхніх навчальних досягнень.

Педагогічні уміння, на думку А. Маркової, відповідають різним позиціям вчителя, де «професійні педагогічні позиції – це сталі системи ставлень вчителя (до учня, себе, колег), які визначають його поведінку» [3, с. 56].

Досліджуючи проблему підготовки майбутніх педагогів на новому етапі шкільної освіти, науковці справедливо зазначають, що функції вчителя стихійно розширилися й ускладнилися. Відповідно і уміння, якими має оволодіти сучасний учитель у зв'язку з впровадженням профільного навчання, потребують уточнення і вдосконалення.

Матеріал і результати досліджень. Конкретизуючи зміст професійно-педагогічної діяльності учителя географії в умовах профільного навчання, на основі загальнотеоретичного підходу до проблеми підготовки вчителя географії (А. Берлянта, Г. Бельського, А. Дамасевич, М. Криловця, Н. Максиме-

нка, П. Шищенко та інших), аналізу концепції географічної освіти у профільній школі. (Й. Гілецького, В. Корнеєва. Ф. Заставного, О. Топузова, А. Сиротенка, П. Шищенко), нами були виокремлено найважливіші складники підготовки майбутнього вчителя географії до профільного навчання старшокласників. До них слід віднести: уміння організувати на уроці, відповідно до сучасних дидактичних, психолого-педагогічних і технічних вимог, усі форми навчальної діяльності з географії (уроки різних типів на академічному, базовому, профільному рівнях, інтегровані уроки, практичні й лабораторні роботи, повторення, перевірка й оцінювання знань, професійно зорієнтовані природознавчі й виробничі екскурсії, самостійна домашня робота учнів); володіння методикою викладання географії в профільних та непрофільних класах, уміння, що спираються на головні положення дидактики, вікової і педагогічної психології, обирати оптимальний варіант навчання в певних умовах, у потрібний момент замінити одні прийоми роботи іншими, не передбаченими у плані уроку; уміння зацікавити учнів навчанням відповідно до обраного профілю, навчити пробуджувати і розвивати в учнів інтерес до географії у непрофільних класах; володіння методами і прийомами роботи з наочними посібниками (глобуси, карти різних типів і проекцій, картини, схеми, таблиці) і сучасними технічними засобами навчання (проекційна і звуковідтворююча апаратура), уміння виготовляти і використовувати прості прилади для географічного кабінету і географічного майданчика; вільне володіння і професійний показ на картах основної географічної номенклатури, читати та аналізувати карти, працювати з картосхемами, таблицями, графіками, профілями; навички зіставлення (накладення) карт, роботи із комплексом карт для виявлення взаємозв'язків, конкретних характеристик, а також складання комплексних фізико-географічних та економіко-географічних характеристик; використання техніко-економічних показників і статистичних розрахунків для розв'язання завдань на виявлення основних економіко-географічних закономірностей; уміння розробляти індивідуальні освітні програми, елективні курси, наповнювати зміст профільних дисциплін профорієнтаційним змістом, проводити у школі профільні факультативні курси із географії.

Важливим аспектом професійної підготовки вчителя географії є розвиток у студентів географічного мислення, уміння виявляти і встановлювати певні закономірності й причинно-наслідкові зв'язки між різними процесами і явищами, між компонентами природи, природою і господарською діяльністю людини; розширенні географічного світогляду майбутнього вчителя географії, підвищенні його професійно-географічної культури, долучені до

національних святинь та культурних надбань нашої держави. Від рівня розвитку організаторських здібностей, умінь і навичок залежить вияв творчої активності та ініціативи випускника вищого навчального закладу.

Тож до основних умінь, що виражають готовність вчителя географії до профільного навчання, слід віднести такі:

- аналітико-діагностувальні: будувати логіку викладання географічних дисциплін, виходячи із потреб та можливостей учнів, діагностувати і контролювати ситуації розвитку колективу і кожного учня, сприяти професійному самовизначенню учнів;

- прогностичні уміння: прогнозувати перспективи розвитку учня під час вибору певного профілю, виходячи з його індивідуальних особливостей;

- конструктивно-організаторські: проектувати освітній процес, спрямований на максимальну індивідуалізацію навчання, сприяти самостійній творчій діяльності школярів, реалізовувати міжпредметні зв'язки між профільними та непрофільними предметами, використовувати педагогічно доцільні методи і технології навчання географії на різних рівнях – рівні стандарту, академічному, рівні профільної підготовки;

- комунікативні уміння: створювати комфортний емоційний клімат, впливати на емоційно-вольову та розумову сфери учня, створювати атмосферу довіри, співпраці, співтворчості.

Висновки. Професійно-педагогічні уміння визначають практичну готовність майбутнього вчителя географії і спрямовують його до конкретної дії, діяльності в цілому. Сформованість вище зазначених умінь, надає можливість оволодіння способами успішного виконання поставлених завдань, що відповідають цілям і умовам діяльності та ґрунтуються на теоретичних знаннях.

Отже, діяльнісно-технологічний компонент готовності майбутніх учителів географії до профільного навчання старшокласників передбачає наявність відповідних умінь, їх доцільне використання майбутніми учителями географії під час організації навчально-виховного процесу профільної школи та дозволяє підвищити рівень його самоорганізації та самовдосконалення у професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мудрик А. В. Введение в социальную педагогику: [учебное пособие]. /А. В. Мудрик. – Пенза, 1994. – Ч. 1. – 120 с.
2. Педагогічний словник / [за ред. М. Д. Ярмаченка] – К. : Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
3. Психология труда учителя: [книга для учителя] / [А. К. Маркова](#). – М.: Просвещение, 1993. – 192 с.

4. Слостенин В. А. О современных подходах к подготовке учителя / В. А. Слостенин, Н. Г. Руденко // Педагогика. – № 3. – 1999. – С. 5–16.

МЕТОДИКИ РЕЙТИНГОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ТА КАФЕДР ВНЗ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕГРАЛЬНОГО РЕЙТИНГОВОГО ІНДЕКСУ

І.В. Проців¹, О.В. Шевченко²

¹пошукач, кафедра економіки та управління національним господарством, Дніпропетровський Національний університет ім. О. Гончара, Україна, E-mail: 4327313@gmail.com

²кандидат економічних наук, доцент, кафедра міжнародного туризму, Запорозький Національний технічний університет, Україна, E-mail: cheva-lena1979@mail.ru

Анотація. Викладені підходи до рейтингування співробітників вищих навчальних закладів та їхніх підрозділів (кафедр) методом за «За інтегральними рейтинговими індексами» та «За середньозваженим місцем».

Ключові слова: *рейтингування, вищі навчальні заклади.*

EVALUATION METHODOLOGIES OF TEACHERS AND UNIVERSITY DEPARTMENTS USING INTEGRATED INDEX RATING

I. Protsiv¹, O. Shevchenko²

¹Postgraduate, Dnepropetrovsk National University of the name Olesya Gonchara, Dnepropetrovsk, Ukraine, E-mail: 4327313@gmail.com

²Ph.D., Zaporozhye National Technical University, Zaporozhye, Ukraine, E-mail: cheva-lena1979@mail.ru

Abstract. Approaches to ranking staff of higher education institutions and their subdivisions (departments) method for "The integrated index rating" and "The average place".

Keywords: *ranking staff, higher education.*

Вступ. Оцінка якості професорсько-педагогічного складу передбачена нормативними документами [1, 2, 3], а найбільш ретельною, всебічною, глибинною і зваженою є методика рейтингування «За інтегральними рейтинговими індексами», що дозволяє «зважити» результативність роботи окремого співробітника і цілого підрозділу та розрахувати відносний показник суб'єкта рейтингування відносно середнього за університетом рівня. Вона також дозволяє розрахувати внесок кожного суб'єкта у загальний результат університету, що є найбільш точною його рейтинговою оцінкою, але допускає можливість перемоги (отримання високих рейтингових місць) завдяки